

COWI A/S

Jens Chr. Skous Vej 9C

8000 Aarhus C

Att.: Klaus Overgaard Kristensen

klor@cowi.dk

Foreløbig udtalelse i henhold til museumslovens §§ 25-27 vedr. arkæologiske interesser i forbindelse med Lavbundsprojekt Skals Å syd for Bjerregrav

Dato: 05-09-2024

Sagsnr.: 24/23676

Sagsbehandler: vpmik

Direkte tlf.: 29 60 67 93

Direkte e-mail: mik@viborg.dk

Side 1 af 4

I forbindelse med udarbejdelse af Lavbundsprojekt Skals Å syd for Bjerregrav er museet af Viborg Kommunes rådgiver COWI blevet bedt om udtalelse vedr. projektet. Museet fremsender hermed sin udtalelse for det berørte areal.

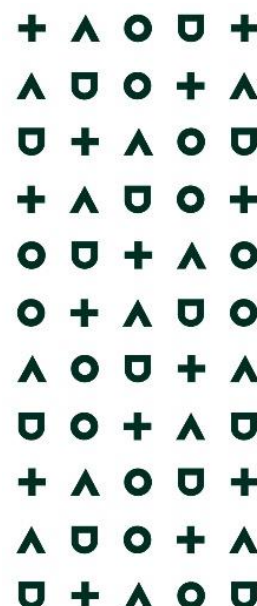
Det er museets vurdering, at der er risiko for forekomst af ukendte fortidsminder i området, hvor der planlægges genslyngninger af tilløb til Skals Å samt arealer til terrænskrab.

For at afklare, om der faktisk er væsentlige fortidsminder i området, er det nødvendigt at foretage en arkæologisk forundersøgelse (prøvegravning). En juridisk bindende udtalelse i henhold til museumslovens § 25 kan derfor kun fremsendes såfremt museet får mulighed for at foretage en forundersøgelse af det berørte areal.

For de fleste strækninger af genslyngningerne, er det museets erfaring, at det er tilstrækkeligt med ekstensiv overvågning eller blot aftaler med maskinfører, som skal grave genslyngningerne. De skal kontakte museet i tilfælde af observationer af bevaret træ, skallag, flintforekomster etc. Dette gælder for de lavest liggende dele, der ikke har været oplagt for aktivitet i fortiden. De vil ofte også være for våde til en forundersøgelse. Her vil det ikke indledningsvist være nødvendigt med et budget. Der vil kun komme budget, hvis der findes væsentlige fortidsminder ved overvågningen og det ikke er muligt at lave slyngning, så der påtrufne fortidsminde bevares på stedet.

Der er dog forløb af den planlagte genslyngning af Thybogørften på matr.nr. 5v, 1ap, 1d, 1ed & 1cv Holmgård Hgd, Skals, der ligger på højdekruver, hvor der tidligere er fundet aktivitets- og bebyggelsesspor fra sten- og bronzealder i Skals Ådalen (ved eksempelvis Skærris Høj 1600 m øst for). Denne strækning på ca. 900 m bør prøvegraves af museet inden genslyngningen.

Sydligt på den planlagte genslyngning af Thybogørften, på matr.nr. 1 cø Holmgård Hgd., Skals er der ved tørvegravning i 1936 fundet et offerfund fra Germansk jernalder med guldrakteatre (hængesmykker), sølvfibel (dragtsmykke) og glasperler (SB 130911-69). På denne strækning vil vi

gerne være til stede med assistance fra detektorførere, for at se om der skulle være nedlagt yderligere i området.

Baggrund

- Topografisk er området beliggende i Skals Ådalen vest for det vigtige overgangssted syd for Bjerregrav ved Løvel Bro, der dateres tilbage til vikingetiden.
- Ved Dalbæklund er der registreret velbevarede rester af en plankevej fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Sandsynligvis en forgænger for overgangsstedet mellem Ejstrup og Løvel Mølle, der etableres i vikingetid eller ældre middelalder. Der er registreret kulturarvsareal omkring plankevejen (SB 130808-165).
- På Nyholm midt i projektområdet er der registreret marksystemer fra jernalderen samt bebyggelse fra bondestenalderen. Nyholm er ikke en del af projektarealet, da den det ikke bliver direkte påvirket. Det vidner dog om aktivitet og bebyggelse i ådalen i fortiden.
- Beskyttelseslinjen til 4 fredede fortidsminder rækker ind i projektområdet (SB 130809-91; 130914-18; 130911-54; 130911-20). COWI oplyser dog, at der ikke foretages anlægsarbejder inden for disse.
- Endeligt er der flere steder registreret opsamlinger af flintredskaber og enkeltfundne bronzegenstande fra yngre bronze- og ældre jernalder (SB 130914-107; 130911-193, 231 m.fl.).
-

Det er således ud fra den topografiske placering og de mange arkæologiske registreringer museets vurdering, at der er betydelig risiko for forekomst af væsentlige fortidsminder.

Videre forløb

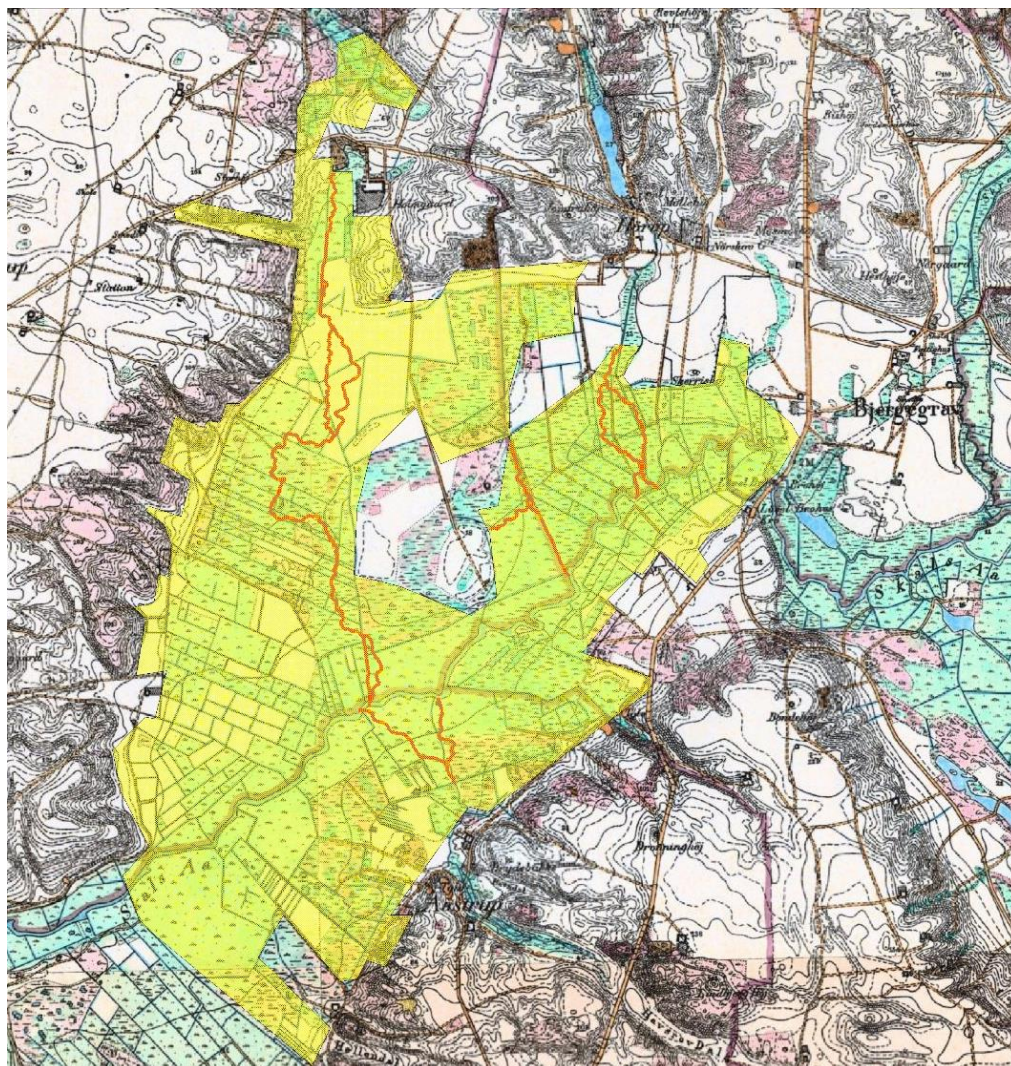
- *Det berørte planareal er over 0,5 ha og det er derfor bygherren, der i henhold til museumslovens § 26, stk. 2, skal betale for en større forundersøgelse.*
- Hvis der ved en forundersøgelse ikke findes spor efter væsentlige fortidsminder, frigives området til anlægsarbejde. Skulle der efterfølgende alligevel blive påtruffet spor efter fortidsminder, er det i henhold til museumslovens § 27, stk. 2, pligtigt at standse anlægsarbejdet i det omfang det berører fortidsmindet. I henhold til museumslovens § 27, stk. 5, er det i så fald staten, der skal afholde udgifterne til en eventuel undersøgelse.
- Hvis der ved en forundersøgelse findes spor efter væsentlige fortidsminder vil museet indstille, at disse enten friholdes for anlægsarbejde (ved at anlægsarbejdet flyttes væk fra området, hvor der er væsentlige fortidsminder), eller at fortidsminderne undersøges. Såfremt bygherren fastholder anlægsarbejdet i et område med væsentlige fortidsminder er det bygherren, der skal betale for den arkæologiske undersøgelse, jf. museumslovens § 27, stk. 4.
- Museet foreslår, at en prøvegravning gennemføres i god tid inden anlægsarbejdet skal påbegyndes. Dermed kan en standsning/forsinkelse af selve anlægsarbejdet formodentlig undgås, selv om der ved en forundersøgelse skulle blive fundet spor efter væsentlige fortidsminder i området.

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til undertegnede.

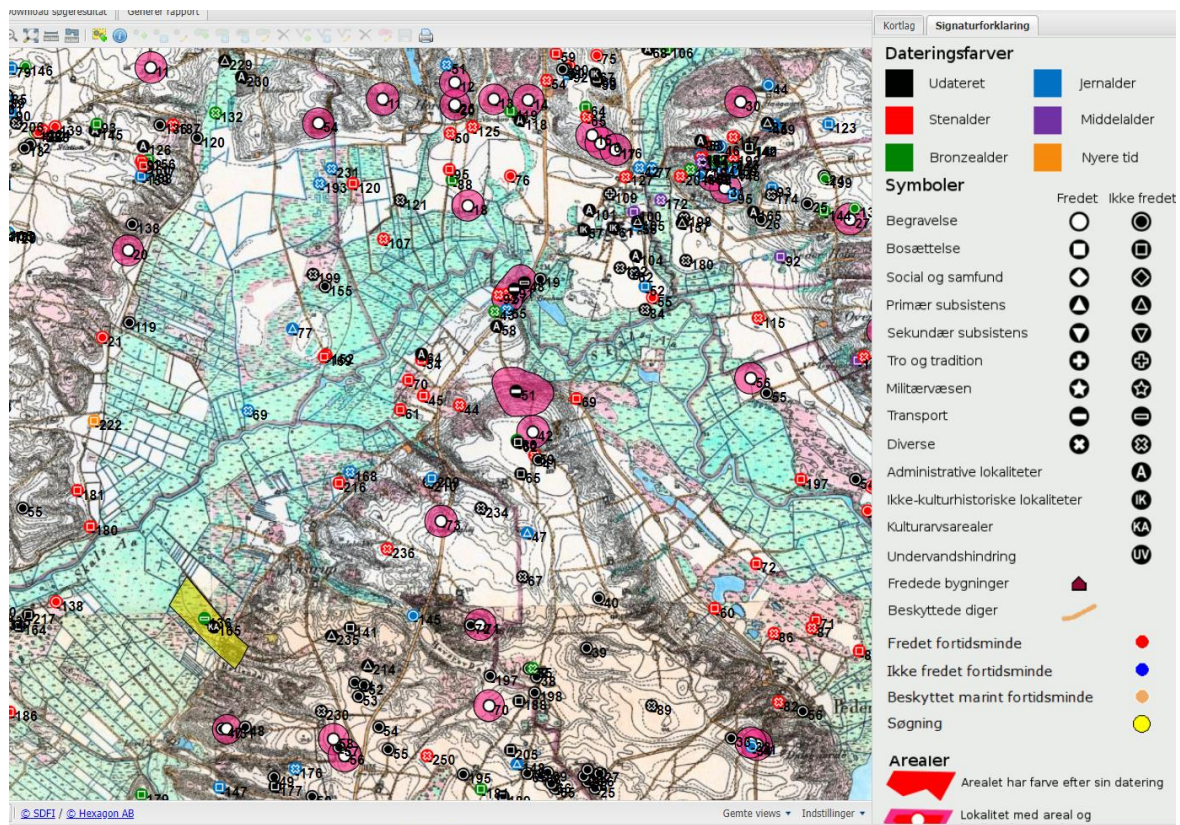
Med venlig hilsen

Mikkel Kielsen
Museumsinspektør, Arkæologisk leder

Figur 1. Projektarealet omtrentligt markeret med gult på de høje maalebordsblade (© SDFI), hvor topografien træder tydeligt frem. Mulige genslyngninger markeret med røde linjer.

Figur 2. Kendte arkæologiske registreringer markeret på de høje maalebordsblade. Fra Fund & Fortidsminder.